

Таємниці галицьких надр. Нафтовидобування у Галичині австро-угорського періоду

By Фотографії Старого Львова - 11.02.2017

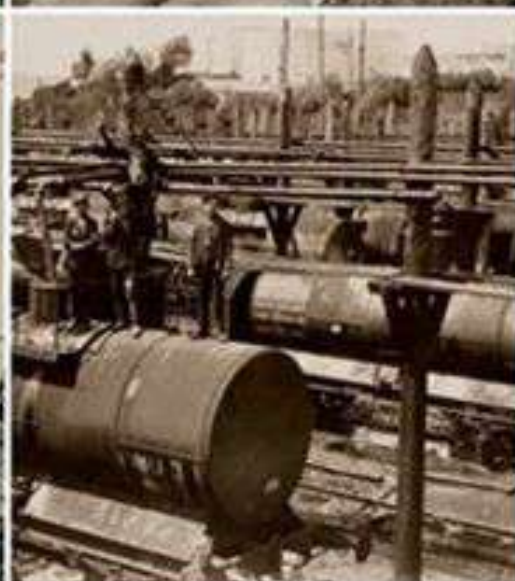
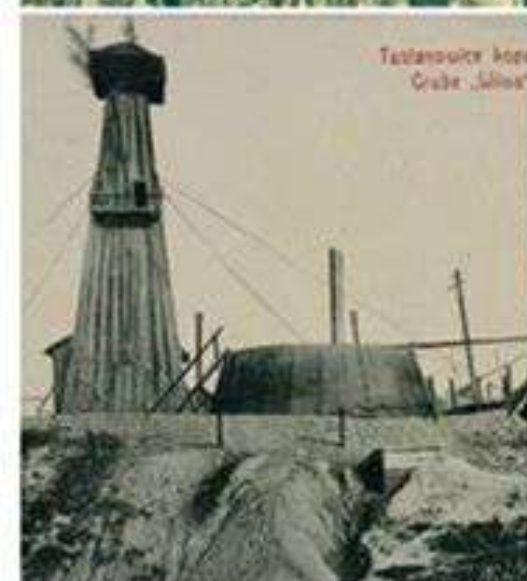
10 0

Share on Facebook

Tweet on Twitter

G+

Pin

Таємниці галицьких надр. Нафтовидобування у Галичині австро-угорського періоду

Вкладення австрійського, німецького, потім і іншого західноєвропейського та заокеанського капіталу в нафтову промисловість Галичини, а з ними й видобуток нафти поступово збільшувалися. Особливо бурхливо став зростати нафтовидобуток з кінця 1870-х рр. У 1881 р. він досяг 40 тис. т, а в 1890–1900 рр. – 310–330 тис. т.

З метою дистиляції нафти С. Щепановський заклав у Печеніжині рафінерію (нафтоперегонний завод), сприяючи, таким чином, широкому збуту очищеної нафти за кордон. Нафта частково продавалася і в навколишніх селах. Слобідська копальня посідала одне з перших місць в Європі, а Печеніжинська рафінерія залишалася третьою в європейських країнах.

З видобутком нафти почалося і будівництво підсобних приміщень. У 1880-х рр. площа копальні займала понад 86 га, не враховуючи прилеглих камеральних лісів, що нараховували кілька тисяч гектарів і були віддані в оренду С. Щепановському та спілкам. Тут розташовувалося понад 150 свердловин на різних стадіях розвитку, глибина яких сягала 380 м. Це були дерев'яні вежі дев'ятиметрової висоти. Отвір у землі поступово звужувався з 18–24 до 0,5 цілі. Для запобігання обвалу, в кожній свердловині встановлювалися залізні труби. Слід зауважити, що одна з перших потужних свердловин називалася «Гуцул», а її початковий дебіт сягав 25 т/добу.

Tustanowice

„Oil-City“

Pożar największego
szybu naftowego.
Brand des grössten
Naphtha-Schachtes.

Тустановичі, "Нафта-Сіті", найбільша пожежа нафтової свердловини, 1908 рік

На родовищі у Слободі Рунгурській працювало 70 парових машин, які обслуговували понад 70 робітників (свердлильники чи бурильники, ковалі, машиністи тощо). Родовище розробляли різні спілки, в тому числі Спілка Вінченца, яка володіла трьома свердловинами. Роботи велися до 1930-х рр. За весь час експлуатації родовища там видобуто 332 тис. т нафти. У 1874 р. видобуток нафти в Слободі Рунгурській становив 180 т. Дещо пізніше, в 1881–1885 рр., продукція нафти виносила щорічно 1,2–5 тис. т. У копальні, крім будинку управління, були ще кузня і верстати, біля 70 житлових будинків, поштовий уряд, відділок жандармерії, ощадна каса для робітників, лікарня на декілька ліжок, різник і кілька крамниць.

декілька ліжок, різник і кілька крамниць.

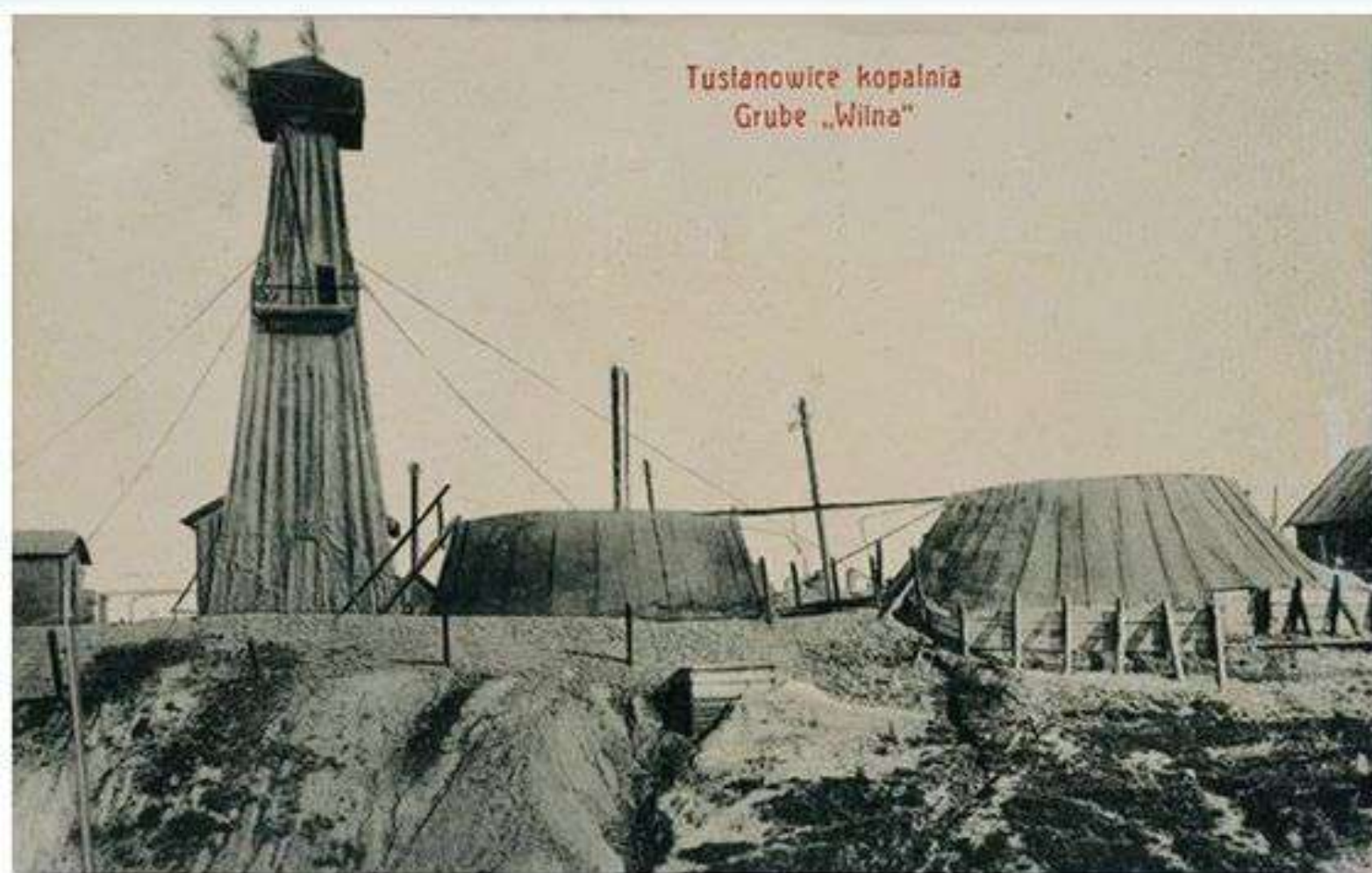
На початках галицького нафтівництва, наприкінці 1870-х рр. наступив застій, оскільки вважалося, що ще добовий дебіт від 0,5 т був перспективним, а такого у Галичині було вкрай мало і загальний видобуток продукції практично не зростав з року в рік.

Тустановичі, "Нафта-Сіті", найбільша пожежа нафтової свердловини, 1908 рік.

У Бориславі та навколишніх селах (Тустановичі, Волянка, Мражниця, Східниця, Нагуйовичі та Орів) у 1870 р. була велика кількість копалень озокериту і 4338 копанок і свердловин нафти, кількість яких з кожним роком зростала. Видобута нафта перероблялася у 10 примітивних дистилярнях, хоча слава Дрогобицької нафти швидко зростала і поширювалася у Європі. Татомир описує околиці Борислава: шахти знаходяться на площі 150 акрів, в широкій долині, закритій з півдня лісистими передгір'ями, а з півночі – рівнинами посеред яких де-не-де розташовані пагорби. Вся ця долина перерита вздовж і впоперек, сповнена тисячами дірок і ям біля яких стоять гори сланців і глин, серед яких виступають невеликі дерев'яні будки, що накривають свердловини і численні дистилярні, які побудовані уздовж дороги, що веде в сусідній Дрогобич. Вся та територія була пронизана запахом газу.

В 1873 р. в околицях Борислава було понад 12 тисяч шахт; видобуванням нафти і озокериту займалися 75 великих і 779 незначних підприємств, на яких працювали понад 10,5 тис. робітників. Криниці (студні, копанки) мали від 1 до 2 м у діаметрі і були обкладені деревиною (цямринням). На їх дні збиралася нафта, яку вичерпували відрами за допомогою коловороту (лебідки). Для захисту від погодніх умов навкруги свердловин будувалися будинки та дерев'яні бараки, які дозволяли робітникам працювати в них, навіть у зимовий період. Після більш-менш тривалого періоду часу, іноді через кілька днів, нафта вичерпувалася і криниця потребувала поглиблення до тих пір, доки це дозволяли природні умови. Часто, коли у копанці не витримувало цямриння чи підступали підземні води, власники змушені були шукати інше місце для створення нових свердловин.

Нафтові вишки Тустановичі, 1910 рік

Таким чином, поруч з діючими нафтовими свердловинами, залишалися сотні залишених ям і канав, заповнених водою. Точно так же добували і озокерит, хоча для нього слід було копати глибшу шахту, ніж для видобування нафти. Виїмка ґрунту, поглиблення свердловини були небезпечними. Нафтонасичені верстви містили убивчі гази. У зв'язку з цим, з метою унеможливлення трагічних випадків використовували примітивні вентилятори, що очищали повітря. Для більшої безпеки працівника, що працював у шахті, його завжди прив'язували за ногу міцною мотузкою, а другий кінець прикріплювався до стовпа поруч колодязя. На поверхні постійно стежили за нею і коли нафтовик починав втрачати свідомість, його відразу ж витягували.

У багатших шахтах, що працювали під керівництвом професіоналів, поглиблення свердловин здійснювали за допомогою парової машини, а нафту витягали не відрами на шнурах, а паровими помпами і доставляли її жолобами у великі резервуари. Такі заходи покращували не лише ефективність праці, але й застерігали робітників від нещасних випадків, яких в околицях Борислава було ой-як багато. Малі підприємства часто були збитковими. Рідко кому з них везло і вони попадали на, як тоді казали, «студні золота».

Залізнична станція в Бориславі була побудована в 1872 році. На фото процес завантаження цистерни нафтою, 1910 рік

Все ж у Галичині продовжували працювати тисячі невеликих і декілька сотень більших копалень.

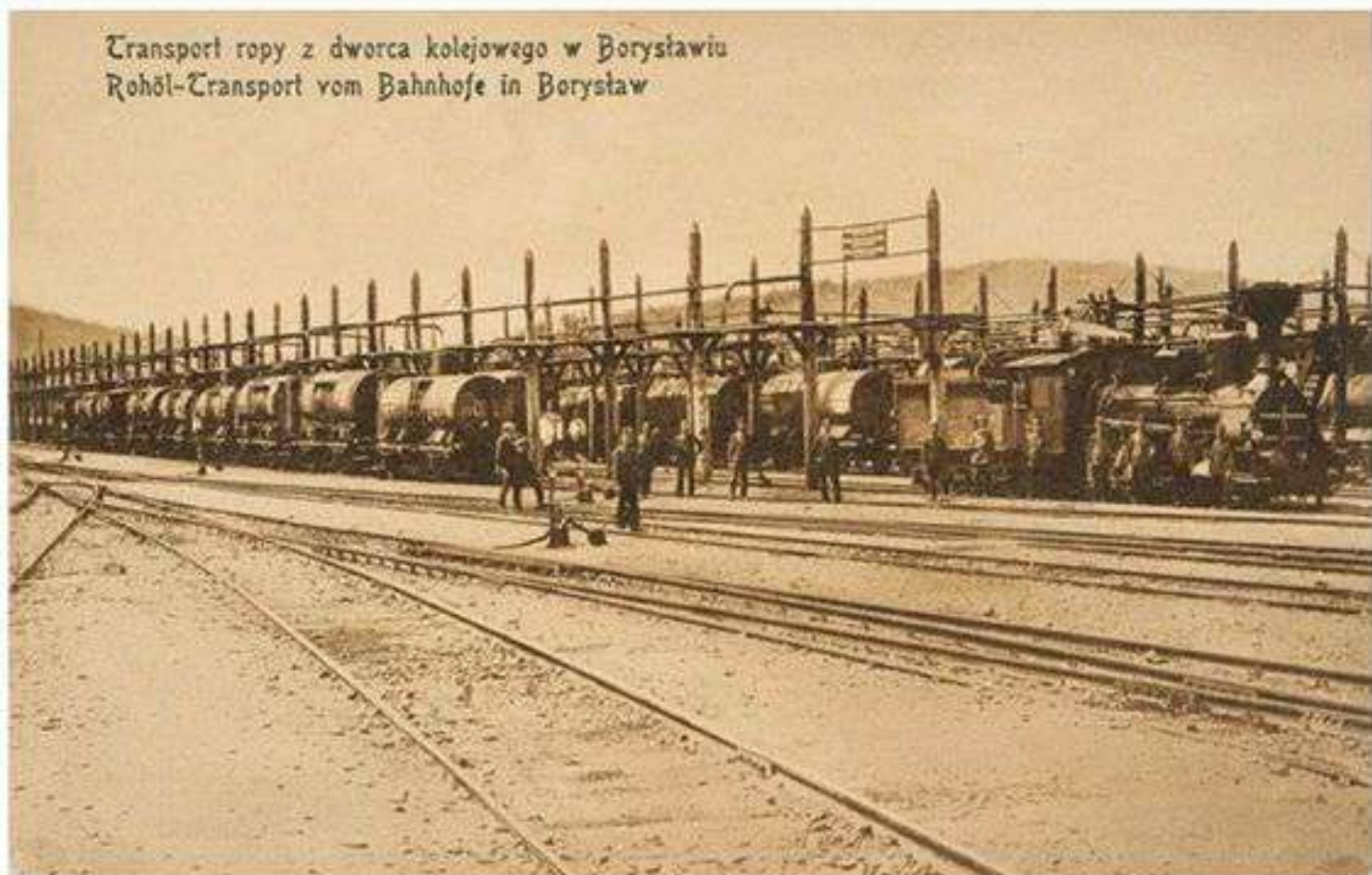
Перша свердлильна установка у Галичині появилася лише у середині 1880-х рр. У 1884 р. у Галичині приїхав канадський підприємець Мак-Гарвей і представив канадську машину для буріння. Перше буріння цією системою було зроблено в Кригу (повіт Горлице) на фірмі «Горайський, Клобасса і спілка», що показало надзвичайну швидкість буріння, як на той час. Слід сказати, що ця система була пізніше удосконалена галицькими інженерами Здановичем, Вольським, Фабіанським, Мікуцьким та ін., внаслідок чого їх раціоналізаторство загалом успішно використовувалося аж до Другої світової війни.

Початок гірського видобування нафти у Галичині започаткував Станіслав Щепановський, який у 1885 р. заклав у Слободі Рунгурській поблизу Коломиї шиби, що давали добовий приплив нафти 1,5–2,5 т. На прикладі С. Щепановського нафтові шиби почали відкривати й у інших гірських частинах Галичини, насамперед у повіті Кросно: Ветржно та Рівне (1888 р.), Потік (1891 р.).

Аж у 1884 р. вперше у Галичині американським підприємцем Вільямом Генрі Мак-Гарвеєм застосовано канадську систему буріння, що мала свої переваги не лише щодо глибини буріння, але й щодо особливостей карпатського флішу.

Transport ropy z dworca kolejowego w Borystawiu
Rohöl-Transport vom Bahnhofs in Borystaw

Залізнична станція в Бориславі. Цистерни з нафтою готові до відправки, 1910 рік

Галичина мала освічених і досвідчених керівників і бурильників, які вже мали досвід роботи на копальнях Росії, Голландської Індії і насамперед, – Румунії.

Бурова установка канадської системи пробурювала щодобово 4–20 м у залежності від твердості і положення пластів гірських порід. Проходження свердловини тривало 1–2 роки, залежно від глибини і умов праці, а вартість – 150–250 тис. корон, тобто 1 метр свердловини коштував 110–130 корон.

Застосування свердлильного верстату розширило перспективи нафтового промислу у Галичині: у безпосередній близькості від Горлице діяло ряд шахт: Криг, Кобилянка, Липинки, Лібуша, Бобрек, Ветржно, Вуглівка, Івоніч.

СУЧАСНИЙ ЛЬВІВ

СТАРИЙ ЛЬВІВ

ПОДІЇ МІСТА

НЕВІДОМИЙ ЛЬВІВ

АРХІТЕКТУРА

Перша нафта видобута в шахті "Бялик" в Бориславі.

Не менш важливим фактором, що сприяв розвою цієї галузі господарства, була активна позиція і діяльність творця нафтовидобування Станіслава Щепановського. Місцеве населення вважало його патріотом рідного краю, що відкрив Галичину Світові, прирівнювало його з цісарем Вітчизни, який намагався створити з Галичини польський П'ємонт і завдяки розвитку нафтовидобування економічно відокремити Галичину від монархії. Це була душа народу, який виховав своїм прикладом з галичан ділових людей, інтелігентів з істинно галицьким характером!

Володимир КЛАПЧУК

доктор історичних наук, професор

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

© Клапчук В.М. Корисні копалини Галичини : видобування та переробка :

[Монографія] / В.М. Клапчук / ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені

Василя Стефаника». – Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. – С. 67–216 (508 с.)

Посилання на сайт та монографію автора статті обов'язкове.